

Ajaloo ainekava

Õppeaine kirjeldus

Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet.

Ajaloo õppimist alustatakse sissejuhatast ainesse. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse uurima, teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetusega alustades lähtutakse huvi äratamisest, õpitava õpilasele tähenduslikuks tegemisest.

Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitluse põhimõtte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimusi, Eesti iseseisvuse ning selle kaitsmise ning teisalt võõrvallutuste mõju erinevatel perioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning kõiki inimsusevastaseid kuritegusid.

Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõiming ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajalooõpetuse kaudu laiendatakse teadmisi, omandatakse ajaloolist sõnavara ja kujundatakse erinevaid oskusi:

- 1) oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamise oskus;
- 3) ajaloo kohta küsimuste esitamise ning neile vastamise oskus;
- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitilise mõtlemine oskus, arutlusoskus, järelduste tegemise ja seoste loomise ning oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskus;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;

- 6) allikaanalüüs ja ajalookaardiga töötamise oskus, erinevatest teabeallikatest info leidmise, kasutamise ja hindamise oskus, suulise ja kirjaliku eneseväljenduse ning IT-vahendite kasutamise oskus.

Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu. Oskuste saavutatuse taset kirjeldatakse ajaloo õpetamise eesmärkidena kooliastmeti.

Ajalootundides tutvustatakse õpilastele erinevaid ajalookäsitusi ja avatakse nende kujunemise tagamaid. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajalooürija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist erinevates allikates.

Sissejuhatava ajalooõpetuse kaudu tehakse tutvust minevikuga õpilasele tähenduslikus ja arusaadavas vormis, äratatakse õpilaste huvi mineviku vastu, õpitakse märkama ja ära tundma minevikujälgi – ajalooallikaid – ja mõistma, et ajalugu ongi meie kõigi ühine lugu. Alustatakse ajas orienteerumise oskuse kujundamisega, nn suure pildi loomisega, mida pidevalt uute teadmistega täiendatakse. See aitab õpilastel paigutada oma ajalooteadmised korrastatult konteksti, ajaloolisesse aega, näha oleviku seoseid mineviku ja tulevikuga, näha ja hinnata minevikku ajalooliselt oma ajastu kontekstis. Seejärel õpitakse mõistma, et jutustus minevikust on kellegi tõlgendus, mitte mineviku täpne kirjeldus. Õpitakse küsima, kas erinevad vaatenurgad ja arusaamad on olemasoleva tõendusmaterjali ja senise uurimisseisu alusel võrdselt asjakohased. Ajalooõpetus peab olema avatud muutuste raamistik, erinevaid narratiive toetav, mis vastab erinevatele küsimustele ja kohaneb uute eeldustega. Õpilased õpivad mõistma, et erinevast positsioonist vaadates võib minevikku tõlgendada erinevalt, õpivad eristama propagandistlikke tõlgendusi ja mõistavad, et kõik allikad ei ole võrdselt usaldusväärsed ning kõik tõlgendused ei ole asjakohased.

Püsivalt tuleb pöörata tähelepanu õpioskuste arendamisele. Ainekava annab õpetajale vabaduse otsustada teemade käsitlemise sügavuse üle.

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud

II kooliaste	III kooliaste
<p>1. Teab, ajaloo periodiseerimise põhimõtteid ning et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline.</p> <p>2. Teab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed.</p> <p>3. Kasutab ajaloomõisteid kontekstis.</p> <p>4. Teab näiteid kodukoha minevikust.</p> <p>5. Teab, et Eesti ei ole alati olnud iseseisev ning teab olulisi sündmusi ja isikuid Eesti omariikluse kujunemisloos.</p> <p>6. Mõistab, kuidas kujunes inimasustus.</p> <p>7. Mõistab, et teadus ja tehnika on pidevas arengus ja mõjutavad inimesi ning ühiskonnaelu.</p> <p>8. Oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ning saab aru, et erinevast rollist vaadates on maailm erinev.</p> <p>9. Teab, et eri aegadel on ühiskonnas olnud erinevad väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis.</p> <p>10. Teab, mis tunnused on iseloomulikud demokraatlikele ja mittedemokraatlikele ühiskonnavormidele ajaloos.</p> <p>11. Teab, millist liiki allikatest saab mineviku kohta teavet ja milliste tunnuste järgi saab allikate usaldusväärsust hinnata.</p> <p>12. Teab näiteid kodukoha kultuuripärandist, olulisi inimesi ja nende rolli kodukoha kultuuriloos.</p> <p>13. Märkab ja väärtustab minevikupärandit Eestis ja mujal.</p> <p>14. Teab, kuidas meditsiin ja inimeste teadmised tervisest on aja jooksul muutunud.</p> <p>15. Teab näiteid, kuidas inimkond on minevikus keskkonda mõjutanud.</p>	<p>1. Eristab ajalooperioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu.</p> <p>2. Mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid.</p> <p>3. Seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördepunkte.</p> <p>4. Mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal.</p> <p>5. Mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas.</p> <p>6. Analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu.</p> <p>7. Mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele.</p> <p>8. Mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis.</p> <p>9. Analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust.</p> <p>10. Mõistab, kuidas on kujunenud ja toimunud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga.</p> <p>11. Mõistab, kuidas inimese käsitus on ajas muutunud.</p> <p>12. Kogub ajalooalast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi.</p> <p>13. Eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu.</p>

	<p>14. Analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana.</p> <p>15. Analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos.</p> <p>16. Mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos.</p>
--	--

Õpitulemused ja õppesisu klassiti

5. klass

Teema: Ajaarvamine ja ajalooallikad

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt: eKr, pKr, sajand, aastatuhat jt;
- 2) paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid;
- 3) teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid;
- 4) iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust;
- 5) kasutab perekonnanoo uurimisel eritüübilisi allikaid.

Õppesisu

Ajaarvamisega seotud mõisted: eKr, pKr, sajand, aastatuhat, ajatelg, Rooma number, araabia number. Ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu. Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv. Ajatelg.

Praktilised tööd:

töö erinevate allikatega; ajajoone koostamine;

Teema: Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust;
- 2) toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus;
- 3) kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost;
- 4) teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas;
- 5) kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat;
- 6) toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu;
- 7) nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos;

- 8) toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus;
- 9) toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu;
- 10) kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis;
- 11) nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid;
- 12) toob näiteid ajaloomälestisest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised.

Õppesisu

Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas. Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas. Elu muinasajal. Eluolu keskajal. Eesti 16.-18. sajandi sõdade perioodi. Eluolu uusajal. Rahvuslik ärkamisaeg. Eesti iseseisvumine. Iseseisev Eesti kahe maailmasõja vahel. Eesti ja Teine maailmasõda. Nõukogude aeg. Iseseisvuse taastamine. Mõisted: Vaarao, püramiid, tempel, jumalad, preester. Linnriik, demokraatia, ori, komöödia, tragöödia. Vabariik, ääremaa, Piibel, Evangeelium, jünger, kristlased. Koodeks, mosaiik, tseremoonia, Islam, moslemid. Koraan. Rüütel, rüütliturniir, raudsärk, loss. Suurvürst, varjaag. Ristisõjad. Kroonika. Liivimaa. Kroonimine. Meister, gild. Koloonia. Luteriusk. Keiser, bojaar. Revolutsioon, terror. Diktaator. President, osariik. Pseudonüüm. Esimene Maailmasõda. Kommunistlik ühiskond. Vabadussõda. Okupatsioon. Teine Maailmasõda. Sõjalised kuriteod, natsism, Kolhoos, isikukultus. Nõukogude Eesti, «metsvennad», deportatsioon. Balti kett, laulev revolutsioon, taasiseseisvumine.

Praktilised tööd:

Õpekäik kodukohaga seotud muinasaja asustusega tutvumiseks; õpekäik kodukohaga seotud kultuurimälestise juurde; keskaja temaatikaga seotud õpekäik; õpekäik: Vabaõhumuuseumi külastamine; Saaremaa Muuseumi külastamine; töö ajalookaartidega; töö kontuurkaardiga; ajajoone koostamine; töö erinevate ajalooallikatega;

6. klass

Teema: Muinasaeg

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut;
- 2) kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt;
- 3) toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu;
- 4) kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis;
- 5) teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjus;
- 6) teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust;
- 7) toob näiteid ravivõtete ja tervishoiu kohta eri aegadel.

Õppesisu

Muinas- ja vanaaja periodiseerimine. Muinasaja arengujärgude üldiseloostus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutusele võtmine. Eesti muinasaja üldiseloostus, Pulli, Kunda. Muinasaegsed mälestised — kalmed ja asulakohad — ning arheoloogilised leiud. Kodukoha inimasustus muinasajal.

Praktilised tööd: töö kaardiga; ajajoone koostamine; pildi analüüs; võrdleva tabeli koostamine; ideekaardi koostamine; õppekäik kooli või kodukoha ümbruses;

Teema: Vanad Idamaad

Õpitulemused Õpilane:

- 1) toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus;
- 2) nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust;
- 3) toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu;
- 4) nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos; kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis;
- 5) toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus;
- 6) teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas;
- 7) toob näiteid ravivõtete ja tervishoiu kohta eri aegadel.

Õppesisu

Vanaaja Sisu ja üldiseloomustus: ajalised piirid, looduslikud olud. Vana-Egiptuse riigikorraldus, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Vaaraod Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon. Mesopotaamia, sumerite linnriigid, leiutised (ratas, potikeder), Hammurabi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Iisraeli ja Juuda riik, ainujumala usk, Vana Testament, kümme käsku. Vana-India ja Vana-Hiina.

Praktilised tööd: töö kaardiga; ajajoone koostamine; pildi analüüs; võrdleva tabeli koostamine; ideekaardi koostamine;

Teema: Vana-Kreeka

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis;
- 2) toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus;
- 3) teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi; 4) kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat;
- 4) toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised;
- 5) nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos;
- 6) teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist;
- 7) iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust; 9) toob näiteid ravivõtete ja tervishoiu kohta eri aegadel.

Õppesisu

Vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka loodus ja rahvastik, Kreet ja Mükene kultuur. Kreeka linnriigid.

Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale.

Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine. Vana-Kreeka kultuur ja religioon, eluolu ja mütoloogia.

Olümpiamängud. Homerose kangelaseepika, ajalookirjutus, teater, kunst, arhitektuur, skulptuur, vaasimaal. Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.

Praktilised tööd: töö kaardiga; ajajoone koostamine; pildi analüüs; võrdleva tabeli koostamine; ideekaardi koostamine,

Teema: Vana-Rooma

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos;
- 2) kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis;
- 3) paigutab ajateljele ajaloosündmusi, kasutades õigesti ajaühikuid, lahendab ajatelje abil ülesandeid;
- 4) kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost;
- 5) teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonna;
- 6) toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu;
- 7) toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised;
- 8) toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusel mõjust minevikus;
- 9) toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus;
- 10) teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele;
- 11) toob näiteid ravivõtete ja tervishoiu kohta eri aegadel.

Õppesisu

Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, kuningad. Rooma Vabariigi algus ja ühiskondlik korraldus. Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, Caesar, vabariigi lõpp. Rooma keisririigi ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, kunst ja arhitektuur, rahvas ja eluolu, avalikud mängud. Ristiusu teke, Uus Testament.

Praktilised tööd:

töö kaardiga; ajajoone koostamine; pildi analüüs; võrdleva tabeli koostamine;

7. klass

Keskaeg ja varauusaeg

Teema: Maailm keskajal 476—1492

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode;
- 2) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; 3) toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi;
- 3) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel;

- 4) kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest;
- 5) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;
- 6) toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist;
- 7) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;
- 8) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel;
- 9) lanalüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;
- 10) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- 11) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 12) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist;
- 13) loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest.

Õppesisu

Keskaegse maailmapildi mõju maailma ajaloole, keskaja ühiskonna üldisloomustus ja periodiseering.

Läänikord, eluolu. Kiriku ja kultuuri osa keskajal, ristiusu õpetuse alused, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil. Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa. Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale. Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene riik. Linnad ja kaubandus, linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine. Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked. Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus.

Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu. Linnad. Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamise. Eluolu keskajal. Asustus, tegevusalad ja eluolu kodukohas muinasaja lõpul.

Praktilised tööd:

Töö kaardiga; ajajoone koostamine; pildi analüüs; ideekaardi koostamine; võrdlustabeli koostamine; posterit koostamine;

Teema: Maailm varauusajal 1492—1600

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu;
- 2) toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist;

- 3) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi;
- 4) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;
- 5) loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest;
- 6) selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud.

Õppesisu

Ühiskond varauusajal, tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci. Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades. Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther. Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad. Liivi sõja põhjused ja tagajärjed. Renessans ja humanism.

Praktilised tööd: töö kaardiga; ajajoone koostamine; pildi analüüs; ideekaardi koostamine; õppekäik kodukohas või selle läheduses, mis on seotud keskaja temaatikaga;

8. klass

Uusaeg

Teema: Maailm 1600-1815

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajaloo perioode;
- 2) toob allikate abil esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid;
- 3) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist;
- 4) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;
- 5) kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda;
- 6) loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest;
- 7) selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu;
- 8) teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani;
- 9) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi;
- 10) tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval;
- 11) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 12) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda;
- 13) nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid;

- 14) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;
- 15) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel.

Õppesisu

Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas, absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II. Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus, valitsemine, keskvõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna).

USA iseseisvumine, iseseisvussõda, USA riiklik korraldus. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid, Viini kongress ja poliitilised muutused Euroopa kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. Kultuur: barokk, klassitsism. Asustus ja eluolu paikkonnas 17.—18. sajandil.

Praktilised tööd:

Töö erinevate allikatega (kaart, pilt, karikatuur, tekst); ajajoone koostamine; võrdleva tabeli koostamine; ideekaardi koostamine; 17.-18. sajandist pärit kultuuriobjekti tutvustamine;

Teema: Maailm 1815-1918

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel;
- 2) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;
- 3) selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud;
- 4) iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatialle, rahvuslusele tänapäeval;
- 5) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- 6) toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eelistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist;
- 7) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega;
- 8) analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis;
- 9) toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist;
- 10) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda;
- 11) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;
- 12) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid;

- 13) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide ja revolutsiooni teel, analüüsib nende protsesside erinevusi;
- 14) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 15) teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel;
- 16) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel.

Õppesisu

Industriaalühiskonna kujunemine, tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused. Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik. Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul, Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed. Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine, sh kodukohas.

Praktilised tööd:

Töö erinevate allikatega (kaart, pilt, karikatuur, tekst sh dokument); ajajoone koostamine; võrdleva tabeli koostamine; ideekaardi koostamine; näituse külastamine;

9. klass

Lähiaialugu

Teema: Maailm kahe maailmasõja vahel 1918—1939

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajalooos;
- 2) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;
- 3) arutleb märksõnade või küsimuste toe! ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- 4) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid;
- 5) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi;
- 6) analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis;
- 7) iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgrupe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval;
- 8) tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval;
- 9) teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja 10) toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani;
- 11) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega;

- 12) teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel;
- 13) toob näiteid erinevate ajastute kultuurist;
- 14) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;
- 15) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;
- 16) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda;
- 17) võrdleb etteantud kriteeriumide põhjal elukorraldust maal ja linnas;
- 18) iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel;
- 19) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel;
- 20) selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja.

Õppesisu

Rahvusvaheline olukord, Pariisi rahukonverents, poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Versailles' süsteem. Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas. Maailmamajandus, ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed. Demokraatia ja diktatuuri põhijooned. Demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel. Eesti Vabariik, Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad, vaikiv ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika. Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel, uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng, aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid. Kultuur ja eluolu paikkonnas 20. sajandi algul.

Praktilised tööd:

Töö erinevate allikatega (kaart, Pilt, karikatuur, plakat, tekst sh dokument); ajajoone koostamine; võrdleva tabeli koostamine;

Teema: Teine maailmasõda 1939—1945

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid;
- 2) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- 3) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel;
- 4) toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärg;
- 5) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;
- 6) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist.

Õppesisu

Rahvusvaheline olukord. Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP. Sõjategevuse üldiseloomustus, sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled. Sõjategevus, rinded:

Idarinne, Läänerinne, Vaikse Ookeani ja Põhja-Aafrika piirkond. Holokaust, ÜRO asutamine. Eesti Teise maailmasõja ajal, baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon. Teise maailmasõja mõjud paikkonnas.

Praktilised tööd:

Töö erinevate allikatega (kaart, foto, film, pilt, karikatuur, Plakat, tekst sh dokument); ajajoone koostamine; võrdleva tabeli koostamine; ideekaardi koostamine; näituste külastamine; õppekäik kodukohas asuvasse Teise maailmasõjaga seotud paika;

Teema: Maailm pärast Teist maailmasõda 1945—2000

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- 2) selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajalooos;
- 3) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;
- 4) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ja põhjendab seda;
- 5) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist;
- 6) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode;
- 7) kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest;
- 8) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel;
- 9) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda;
- 10) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile;
- 11) mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;
- 12) toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist;
- 13) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;
- 14) selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik Olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja;
- 15) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 16) iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel;
- 17) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega;
- 18) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;
- 19) mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga.

Õppesisu

Külm sõda, külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad. Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel. USA ühiskond, sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng, Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted. Kommunistlikud riigid, kommunistliku süsteemi teke. NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon. Eesti Nõukogude okupatsiooni all, piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu. Kommunistliku süsteemi lagunemine, perestroika ja glasnost, Mihhail Boris Jeltsin, Saksamaa ühinemine. Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine. Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine. Maailm alates 1990. aastaist, üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud. Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel. Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis. Poliitilised liikumised, kultuur ja eluolu ning ajalooline mälu ja mäluasutused kodukohas.

Praktilised tööd:

Töö erinevate allikatega (kaart, pilt, foto, film, video, plakat, karikatuur, tekst sh dokument); ajajoone koostamine; võrdleva tabeli koostamine; ideekaardi koostamine; näituste külastamine; mälestuste kogumine;